

Димчо Дебелянов - "Да се завърнеш..."

Публикувано от Simonsita на 17.04.2010

Димчо Дебелянов - "Да се завърнеш..."

Образът на родното - скрит вопъл на духа

Дебеляновата творба „Да се завърнеш..." е вътрешно огласен от скрития вопъл на лирическият герой по скръбния образ на родното. Той е свиден спомен за безвъзвратно отминалото време, което присъства като носталгия по роден дом и близки. Органичната връзка на човешкото съзнание със света на родното е неизповяданата тайна на сърцето, която е вътрешно емоционално ядро на пожеланието за завръщане в споменната реалност на родното. Тя е извикана от паметта, но и от душевната глъб на лирическият герой. Интимното послание на скрития вопъл е пронизано от лиричното прискърбие на осъзната печална участ. Лирическият герой е обречен на незавръщане, но сърцето пожелава досег до скъпия спомен за родното. Извиква неговия образ в гаснещата от тиха скръб човешка душа, „странстваща" сред залязващите отблясъци на скъпи спомени от миналото. Те създават молитвено настроение за духа на лирическият герой, който изплаква молбата си - скръбен вопъл на сърцето:

*Да се завърнеш в бащината къща,
когато вечерта смирено гасне
и тихи пазви тиха нощ разгръща
да приласкае скръбни и нещастни.*

„Ронят" се спомените. Носталгията по света на родното се задълбочава. Проблясват мили образи, зримо е усещането за досег на съзнанието до съкровената тайна на сърцето. Споменът за бащината къща оживява при раздялата с последните припламващи светлини на отиващата си привечер. При „раздяла" с миговете на току-що преживяно настояще се „завръща" миналото. То е „смирено" и с всеки изминал ден се отдалечава от мигновението на болката. Превръща се в постоянно усещане за тъга. Споменът за родното е изтъкан от настроения, акварелни полутонове на чувствата, приглушен стон и неясен смътен говор. Той е „тих пристан" за духа.

Деликатен е стихът на Дебелянов, извикал импресията на спомена, изваял сред скръбния „вечерен" декор от настроения образа на бащината къща-единствен „материален" знак сред поетичните видения на духа. Скръбта е ласкава и нежна, а припадащата нощ-съкровено интимна с усетите на родното. Вечерният здрач се стеле, споменът става плътен и осезаем. Докосва съзнанието и лирическият герой „потъва" сред ласкавото прискърбие на родната нощ. Тя е

единствената символна среда за „реален“ досег със сенките на миналото, когато мракът отнема болката, пречиства тъгата, лекува от скръб душата.

Тъмният здрач на нощта е място за среща със света на родното, приласкал „скръбни и нещастни“. И душата притихва сред светлата скръб на неизплакания вопъл на сърцето. Смирена и пречистена е тъгата на изповедите слова:

*Кат бreme хвърлил черната умора,
що безутешни дни ти завещаха -
ти с плахи стъпки да събудиш в двора
пред гостенин очакван радост плаха.*

Споменът „разговаря“ с „отхвърлената“ катотежко бreme просветлена скръб на сърцето. В този странен „разговор“ между минало и настояще лирическото съзнание на Дебеля новия герой заема средищно място. То е раздвоено между спомена и реалността. Лирическият герой присъства като наблюдател, но и като участник в „изповедите“ на минало и настояще. Изживява скръбните настроения на печално „странстващата“ душа в света на спомена и на „безутешните дни“ от настоящия миг живот. Радостта е „плаха“. Лирическият герой долавя „плахите“ и „стъпки“ в тишината. Те отекват сред тихото прискърбие на сърцето, което не вярва в реалността на събудения спомен. Чужда е радостта за сърцето на печалния странник. Отчужден и дистанциран от образа на родното, лирическият герой се любува на спомена. Той е чакан и желан „гостенин“- „радост плаха“- за сърцето, готово да се потопи в нереалността на миналото, да преживее миражната среща с родното. Затова и образът на „бащината къща“ се отдалечава от споменната, реалност на действието, акварелно избледняват лиричните и очертания в художественото пространство. Образът на „бащината къща“ е заменен с „двора“- нова художествена среда за разгръщане на поетичното действие. Нов спомен е припламнал и нов образ се появява. В „двора“ с „плахи стъпки“ пристъпва миналото. Светът на родното е огласен от преживяната тиха радост, която е синоним на скрит вопъл, на неизповядана тъга и скръб. Но контрастът е лирично филтриран от носталгичното настроение. То внушава усещането за ласка и нежно прискърбие. „Черната“ умора отстъпва пред „радостта плаха“ на цялостния, вътрешно озарен от спомена, духовен свят на лирическия герой. Чезнат „безутешните дни“ сред чернобялата сянка на миналото, извикано в съзнанието, спомнено от сърцето и преживяно от духа.

Образът на родното е изваян от духовна светлина. В неговото художествено пространство „пристъпва“ скръбната душа на лирическия герой. Той наблюдава отстрани своето „завръщане“ в „бащината къща“. Участва в действието дистанцирано, изживява тихата радост от срещата с миналото, одухотворено от чакания и желан образ на майката. Той е нереален, но носи усещане за интимен досег до родното. Поетичното настроение с акварелна изящност очертава сред тъмния декор на припадащата нощ вече пожеланата, извикана от спомена, среща между майка и син:

*Да те пресрещне старата на прага
и сложил чело на безсилно рамо,
да чезнеш в нейната усмивка блага
и дълго да повтаряш: мамо, мамо...*

Глаголната форма: „Да те пресрещне...“, носи съкровената сила на изповядано скръбно желание,

таено в сърцето на лирическият герой. Повелята на вопъла звучи като молитвен стон, в който поетичните фрагменти: „на прага“, „на безсилно рамо“, „в нейната усмивка блага“, превръщат в духовна реалност майчиното присъствие. То е най-същностният израз на родното. Духът е смирен пред вътрешното озарение на мисълта. Поетичното видение обгръща съзнанието. И се отронват изповедите слова на „радост плаха“ във вечерната тишина: „мамо, мамо...“ Те са колкото реални, толкова и вътрешно пожелани - сякаш споменни. Имат силата да превръщат „видяното“ от духовните сетива в зрима реалност, разгърната като образ на родното в душата. Мисълта търси духовния обем на миналото. Споменът е предметно „очертан“ от „стаята позната“. От нейната художествена дълбина струи смиреният у ю т на стаена тъга, която изпълва с миньорно настроение вътрешния обем на образа. Той е въплъщение на съкровено, личното и интимното.

Лирическият герой следва миражните видения на съзнанието. Запазва се дистанцията между реалност и лирически спомен, оживял от прискърбието на духа. Третоличната форма на миналото причастие „влязъл“ изразява дистанцията на лирическият герой от спомена за от - минал щастлив миг от човешкия живот. Срещата с родното е „влизане“ в света на споменната реалност, „потъване“ в духовната радост на миналото. Но усещането за дистанция остава и отчуждението е реално болезнено и дълбоко ранило. Сякаш лирическият герой „влиза“ в тайната обител на душата си. Вълнението е потиснато, макар и разтърсващо:

*Смирено влязъл в стаята позната,
последна твоя пристан и заслона,
да шъпнеш тихи думи в тишината,
впил морен поглед в старата икона:*

Смирение обгръща духа. Светлина струи от извикания образ на родното. Изповяденият шепот: „мамо, мамо...“, е „гласът“ на неизплаканата тъга по света на родното. Неговият образ е в душата. „Завърнал“ се е. Поетичният взор е обърнат навътре към духовните дълбини на мисълта. Лирическият герой се среща в обетования свят на душата си с образа на родното, който приема лика на „старата икона“. Дълбоко вгълбен в спомена, духът е „впил морен поглед“ в съкровената тайна на човешкото съзнание. Тя е свята! Никога неизплакана и неизповядана докрай, скръбта по родното, по „старата икона“ е скрит вопъл на страдащата душа. Единствен свидетел е по-етичната тъга на съзнанието. Лирическият герой изплаква съкровената тайна на сърцето си, която е скръбна участ на печалния „странник“:

*Аз дойдох да дочакам мирен заник,
че който слънце своя път измина...*

„Видяно“ е бъдещето, изстрадано е миналото. Остава скръбното настояще, изповядано от вопъла на душата:

*О, скрити вопли на печален странник,
напразно спомнил майка и родина!*